

Aan
De minister van Financiën, Economische Zaken en Cultuur

Adres kantoor Curaçao
De Rouvilleweg 39
Willemstad, Curaçao
Telefoon (+5999)4619081

Adres kantoor Sint Maarten
Frontstreet 26
Convent Building
Philipsburg, Sint Maarten
Telefoon (+1721) 5430331

Contactpersoon

Geert Jansen

Datum

27 februari 2018

Ons kenmerk

Cft 201800068

Pagina

1/6

Telefoonnummer

+5999 4619081

E-mail

info@cft.cw

Uw kenmerk

Bijlage

1

Adres kantoor Aruba
L.G. Smith Boulevard 68
La Piccola Marina
Oranjestad, Aruba
Telefoon (+297) 5832800

E-mail info@cft.cw
Internet www.cft.cw

Onderwerp

Reactie op de vierde uitvoeringsrapportage 2017 Aruba

Geachte mevrouw Ruiz-Maduro,

Conform artikel 17 lid 1 van de Landsverordening Aruba tijdelijk financieel toezicht (LAft) zendt de minister uiterlijk zes weken na afloop van ieder kwartaal een uitvoeringsrapportage (UR) aan het CAft en aan de Staten. Het College Aruba financieel toezicht (CAft) heeft op 13 februari 2017 de UR over het vierde kwartaal 2017 van u ontvangen. Hierbij ontvangt u de reactie van het CAft op de vierde UR, waarvan een afschrift aan de Minister-President en aan de Staten wordt gestuurd.

Oordeel

In de reactie op de derde UR heeft het CAft reeds zijn twijfels geuit over de haalbaarheid van de LAft-tekortnorm voor 2017 van 0,5% bbp. U heeft in uw schrijven van 15 december (met kenmerk: MinFO/20/17) aangegeven dat u verwacht 2017 af te sluiten met een tekort van 3,1% bbp. Inmiddels is dit verwachte tekort ook met een begrotingswijziging (BW) in de begroting 2017 verwerkt. Daarmee wordt de LAft-tekortnorm in 2017 niet behaald.

Op basis van de voorlopige cijfers in de vierde UR komt het financieringstekort van de collectieve sector van Aruba in 2017 uit op 2,8% bbp. Het voorlopig tekort van het Land Aruba bedraagt 3,2% bbp en het overschot van de overige entiteiten van de collectieve sector 0,4% bbp. Na ontvangst van de vastgestelde jaarrekening 2017 zal worden beoordeeld hoe hoog het definitieve tekort van Aruba in 2017 is.

Op 22 februari jl. heeft het CAft u medegedeeld dat voor de beoordeling van de ontwerpbegroting 2018 aanvullende informatie van u benodigd is met betrekking tot het door u toegezonden Financieel Economisch Memorandum 2018-2021 (FEM). Na tijdige ontvangst van die informatie zullen wij uiterlijk 2 maart a.s. ons advies geven, waarbij wij zullen betrekken welke maatregelen uit het FEM in 2018 starten, effect sorteren en onderdeel uitmaken van de begroting 2018.

Wij zullen dan beoordelen in hoeverre deze maatregelen het tekort, dat in 2017 zich aanzienlijk boven de tekortnorm van 0,5% bbp voordoet, substantieel doet mitigeren.

Toelichting

Terugblik vanaf de derde UR

Op 24 november 2017 heeft het CAft in reactie op de derde UR geoordeeld dat het onvoldoende aannemelijk leek dat de LAft-tekortnorm van 0,5% bbp in 2017 zou worden gehaald (Cft 201700291). In voorliggende brief wordt het financieringstekort van 3,1% bbp gebruikt als uitgangspunt. Dit is het tekort na verwerking van de BW inclusief nota van wijziging. Hieronder wordt kort een terugblik gegeven op de ontwikkelingen sinds de derde UR ten aanzien van de uitvoering 2017.

Op 4 december 2017 heeft Aruba aangegeven dat in 2017 niet meer aan de tekortnorm kan worden voldaan. Naar aanleiding van deze reactie is de regering door het CAft verzocht om uiterlijk op 15 december 2017 inzichtelijk te maken hoe groot het vermoedelijke tekort in 2017 zal zijn en een planning te geven van de indiening van de begroting 2018 (Cft 201700306). Op 16 december 2017 is door Aruba nadere informatie aan het CAft verstuurd, waaruit blijkt dat het financieringstekort van de collectieve sector van Aruba in 2017 naar verwachting uit zal komen op 3,1% bbp. Dit tekort is tevens verwerkt in de BW inclusief nota van wijziging welke na vaststelling op 27 december 2017 door het CAft is ontvangen. Het oordeel van het CAft ten aanzien van de wijzigingen die zijn doorgevoerd in de begroting 2017 is terug te vinden in het advies op de ontwerp BW d.d. 30 november jl. (Cft 201700300) en op de vastgestelde BW d.d. 16 januari jl. (Cft 201800013).

Financieringstekort collectieve sector Aruba

Op basis van de voorlopige cijfers in de vierde UR komt het financieringstekort van de collectieve sector van Aruba in 2017 uit op AWG 137 miljoen, ofwel 2,8% bbp. Een overzicht van de componenten van dit tekort in vergelijking met zowel de oorspronkelijke begroting als de gewijzigde begroting is in onderstaande tabel te vinden. In de bijlage is een nadere specificatie van baten en lasten opgenomen.

Resultaat (in mln. AWG)	Begroting	BW	UR IV
Exploitatierkening	-85,1	-152,9	-164,0
Kapitaaldienst	60,5	-1,6	6,7
Subtotaal Land Aruba	-24,6	-154,6	-157,2
AZV	-2,3	0,0	-2,1
SVb	6,0	0,1	15,2
ATA	1,7	6,0	12,7
UA	-	-1,4	-0,6
Serlimar	-	0,0	-4,8
SEPB	-	0,1	-0,5
Subtotaal overige entiteiten	5,4	4,8	20,0
TOTAAL collectieve sector	-19,2	-149,8	-137,3
<i>Tekort (% bbp)</i>	<i>-0,4%</i>	<i>-3,1%</i>	<i>-2,8%</i>

Exploitatierkening

Het exploitatietekort komt uit op AWG 164 miljoen, AWG 79 miljoen meer dan het tekort in de oorspronkelijke begroting en AWG 11 miljoen meer dan in de gewijzigde begroting. De middelen op de exploitatierkening komen voorlopig uit op AWG 1.216 miljoen, wat AWG 85 miljoen lager is dan in de oorspronkelijke begroting en AWG 34 miljoen minder dan in de gewijzigde begroting. De opbrengsten uit de loonbelasting en de belasting op bedrijfsomzetten (BBO) zijn op advies van het CAft in de gewijzigde begroting met AWG 50 miljoen naar beneden bijgesteld. De realisatie van de loonbelasting en BBO in de vierde UR 2017 is nagenoeg gelijk aan de bijgestelde begroting.

Bij de winstbelasting is ten opzichte van de gewijzigde begroting sprake van een tegenvaller van AWG 26 miljoen (AWG 199 miljoen gerealiseerd ten opzichte van de begrote AWG 225 miljoen). Gedurende 2017 heeft het CAft meermaals gewaarschuwd voor mogelijke tegenvallers bij de winstbelasting. Na invoering van een wetwijziging op het gebied van de winstbelasting, de zogenaamde Voldoening op Aangifte Systeem (VAS), is er sprake geweest van incidentele meeropbrengsten van de winstbelasting in 2015 en 2016. Hierdoor was het seizoenspatroon van de winstbelasting in 2016 geen goede indicator voor de opbrengsten 2017. De structurele opbrengsten van de hogere compliance bij de winstbelasting vanaf 2017 blijken minder groot te zijn dan verwacht. Vanaf 2017 is er sprake van een genormaliseerd seizoenspatroon, waardoor het beeld 2017 wel kan worden doorgetrokken naar latere jaren.

Bij de inkomstenbelasting is er AWG 5 miljoen aan restituties verleend op afgewikkelde aanslagen, die de belastingopbrengsten negatief beïnvloeden. De invoerrechten kennen over heel 2017 een tegenvaller van AWG 12 miljoen ten opzichte van de gewijzigde begroting. Dit wordt gecompenseerd door meevallers in andere belastingcategorieën. Deze meevallers betreffen onder andere de dividendbelasting (+ AWG 4 miljoen), motorrijtuigenbelasting (+ AWG 4 miljoen) en overdrachtsbelasting (+ AWG 3 miljoen). Bij de overige middelen is AWG 3 miljoen minder binnengekomen dan in de gewijzigde begroting is opgenomen.

De exploitatielasten komen in de vierde UR uit op AWG 1.380 miljoen, hetgeen AWG 6 miljoen minder is dan de oorspronkelijke begroting en AWG 23 miljoen minder dan de gewijzigde begroting. Dit komt in belangrijke mate doordat de begrote stijging van de post goederen en diensten ten opzichte van 2016 zich niet heeft gematerialiseerd. De personeelslasten komen met AWG 377 miljoen op basis van de vierde UR AWG 2 miljoen lager uit dan de gewijzigde begroting. Daarmee zijn de personeelslasten wel AWG 8,5 miljoen hoger dan eind 2016 en is er nog geen sprake van het structureel verlagen van de personeelslasten. Het aantal fte's in dienst van het Land laat in het vierde kwartaal per saldo een daling zien van 129, maar is dan nog steeds 58 fte hoger dan ultimo vierde kwartaal 2016. Het verder terugbrengen van de personele bezetting en daarmee navenante lagere personele lasten kan volgens het Cft een belangrijke bijdrage leveren aan het creëren van een meer houdbare begroting.

Kapitaaldienst

Op de kapitaaldienst is volgens de voorlopige cijfers sprake van AWG 48 miljoen aan kapitaalontvangsten en AWG 41 miljoen aan kapitaaluitgaven in 2017. Daarmee laat de kapitaaldienst een voorlopig overschot zien van AWG 7 miljoen. Dat is AWG 54 miljoen lager dan de oorspronkelijke begroting. Dit komt met name doordat de begrote kapitaalontvangsten van de raffinaderij van AWG 67 miljoen niet zijn binnengekomen, wat in de begrotingswijziging is verwerkt. Ten opzichte van de gewijzigde begroting komt is het voorlopige overschot in 2017 een stuk hoger dan het begrote tekort van AWG 1,6 miljoen in de gewijzigde begroting. De kapitaalontvangsten komen ten opzichte van de gewijzigde begroting hoger uit, met name vanwege de verkoop van enkele gebouwen in 2017.

Overige entiteiten collectieve sector

De overige entiteiten van de collectieve sector komen op basis van de voorlopige cijfers uit op AWG 20 miljoen in 2017. Dit overschot wordt veroorzaakt door een overschot bij de Sociale Verzekeringsbank (SVb, AWG 15 miljoen) en Aruba Tourism Authority (ATA, AWG 13 miljoen). Bij Serlimar is juist sprake van een tekort van AWG 5 miljoen. De achtergrond van de forse overschotten c.q. tekorten bij deze entiteiten wordt niet toegelicht in de UR. Het CAft verzoekt u om in toekomstige uitvoeringsrapportages in geval van significante afwijkingen van het geprognosticeerde saldo van de overige entiteiten ten opzichte van de begroting, aanvullende toelichting op te nemen in de UR.

Financieringsbehoefte, schuldquote en rentelasten

Voor Aruba is oorspronkelijk voor 2017 een financieringsbehoefte van AWG 439 miljoen vastgesteld. Deze totale oorspronkelijke financieringsbehoefte is gedurende de eerste drie kwartalen van 2017 aangetrokken tegen een gemiddelde couponrente van 4,21%. Op 22 december 2017 is de leenmachtiging, tegelijkertijd met de vaststelling van de BW 2017, verhoogd met AWG 130 miljoen vanwege het verwachte additionele tekort in 2017. In de UR wordt gemeld dat in 2017 nog geen gebruik is gemaakt van deze leenmachtiging. Dit bedrag zal naar verwachting in 2018 worden aangetrokken. Daarnaast zou er in het vierde kwartaal 2017 nog AWG 96 miljoen aan aflossingen worden gedaan door Aruba. In de UR is echter aangegeven dat de aflossing van één lening van AWG 70 miljoen, welke afgelost zou worden in december 2017, met één jaar uitgesteld is. De obligatiehouders hebben daar vrijwillig mee ingestemd. Deze lening zal dus in 2018 worden afgelost.

De staatsschuld komt ultimo 2017 uit op AWG 4.195 miljoen (86% bbp). De bovengenoemde verhoging van de leenmachtiging van AWG 130 miljoen (2,7% bbp 2017) en het uitgestelde aflossen van de lening van AWG 70 miljoen (1,4% bbp 2017) zullen de schuldquote in 2018 beïnvloeden. Deze twee effecten samen leiden dus ceteris paribus tot een verdere stijging van de schuldquote in 2018 met 1,3% bbp (stand 2017, 1,2% bbp 2018 rekening houdend met een bbp-stijging van 1%).

De totale rente-uitgaven van AWG 219 miljoen zijn in 2017 AWG 4 miljoen hoger uitgekomen dan opgenomen in zowel de oorspronkelijke als gewijzigde begroting. Dit komt door een hoger dan geprojecteerde stand van de variabele rente.

Financieel beheer

De tweede PEFA-meting van Aruba was oorspronkelijk voorzien voor het vierde kwartaal 2017. Inmiddels is de door de SOAB uitgebrachte offerte voor het uitvoeren van deze meting geaccordeerd. In de UR wordt melding gemaakt dat de uitvoering van deze meting door de drukte met verschillende financiële rapportages pas in de tweede helft 2018 zal plaatsvinden. Het CAft verzoekt u wederom om de (positieve) resultaten van de PEFA-meting, welke in 2017 ten behoeve van de Europese Unie is uitgevoerd, met het CAft te delen. In het overzicht met de activiteiten ten behoeve van de verbetering van het financieel beheer wordt melding gemaakt van een groot aantal nieuwe acties. Daartegenover wordt voor een drietal acties gemeld dat deze gereed zijn. Wat daarnaast opvalt is het grote aantal vertragingen in de voortgang van eerder gestarte activiteiten. Het CAft blijft daarom aandacht vragen voor de verdere verbetering van het financieel beheer.

Ontwerpbegroting 2018

De ontwerpbegroting 2018 is ontvangen op 2 februari jl. Conform afspraak is dit ontwerp op 16 februari jl. voorzien van een financieel plan (Financieel economisch memorandum 2018-2021). Op 22 februari jl. heeft het CAft u medegedeeld dat voor die beoordeling aanvullende informatie van u benodigd is, omdat onvoldoende duidelijk uit het FEM blijkt welke maatregelen precies in 2018 starten, effect sorteren en worden opgenomen in de vastgestelde begroting 2018. Na ontvangst van die informatie op uiterlijk woensdag 28 februari, zal het CAft uiterlijk 2 maart a.s. het advies geven op de ontwerpbegroting 2018 inclusief financieel economisch memorandum. De vastgestelde begroting dient dan uiterlijk op 1 mei a.s. te worden aangeboden aan het CAft.

Mocht u behoefte hebben aan een toelichting op dit schrijven dan is het CAft graag bereid die te geven.

In de verwachting u hiermee voldoende te hebben geïnformeerd.

Hoogachtend,
De voorzitter van het College Aruba financieel toezicht

Prof.dr. R.H.J.M. Gradus

Deze brief is in afschrift verstuurd aan:
De minister-president van Aruba
De directeur van de directie Financiën van Aruba
De voorzitter van de Staten van Aruba

**Bijlage: overzicht standen vastgestelde begroting 2017 (Begroting),
gewijzigde begroting 2017 (BW) en vierde uitvoeringsrapportage (UR IV)**

Middelen	Begroting	BW	UR IV
Directe belastingen	631.000.000	601.000.000	581.584.224
Indirecte belastingen	482.850.500	462.850.500	451.238.690
Overige middelen	187.385.900	185.988.200	183.386.679
Totaal middelen	1.301.236.400	1.249.838.700	1.216.209.593

Kosten	Begroting	BW	UR IV
Personeel	369.482.300	379.198.400	377.178.197
Werkgeversbijdragen	93.156.400	95.682.900	96.929.556
Goederen & Diensten	171.230.200	174.507.700	153.187.409
Rente	215.347.200	215.347.200	222.822.992
Subsidies	201.073.700	199.993.200	200.666.640
Overdrachten	148.617.500	149.607.500	149.314.559
Afschrijvingen	32.254.500	32.254.500	32.254.500
Bijdragen & Verrekeningen	155.167.200	156.167.200	147.807.275
Totaal kosten	1.386.329.000	1.402.758.600	1.380.161.128

Netto exploitatiesaldo	-85.092.600	-152.919.900	-163.951.535
-------------------------------	--------------------	---------------------	---------------------

Kapitaaldienst	Begroting	BW	UR IV
Financieringsmiddelen excl. leningen	105.529.500	44.675.600	47.900.427
Kapitaaluitgaven excl. aflossingen	45.000.000	46.318.800	41.181.202
Netto saldo kapitaaldienst	60.529.500	-1.643.200	6.719.225

Financieringstekort Land Aruba	-24.563.100	-154.563.100	-157.232.310
---------------------------------------	--------------------	---------------------	---------------------